Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзэнь.

Адрэс рэдакціі і адміністраціі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з пэрэсылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто ie прысылае. Можна такжэ надпісаць псэўдонім разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакціі. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад.

Год VIII. | 18 студня 1913 г. | №. 3.

3х месячные курсы для кантралероў пры малочнай гаспадарцы

устраівае Віленскае Сельска-Гаспадарскае Таварыство у дварэ Кена ягомосці п. Славінскаго (Ст. Кена Л. Р. ж. д.).

Пачатак 16 студня 1913 г.

Плата за навуку разам с харчамі 75 рублёў.

Просьбы аб прыняцьці на курсы трэба падаваць у С.-Г. Таварыство (Вільня, Завальня 9) *да 15 студня г. году*, там-жэ можна падробна даведацца аб курсах.

Кантора рэдакціі

просіць усіх, каму пасылалася газэта на павер, пастарацца прыслаць грошы на 1913 год, бо нам дужа цяжка і мы прымушэны будзем стрымаць высылку газэты. Хто ешчэ не аднавіў падпіскі, просім аднавіць.

Усім, хто захочэ бліжэй абзнаёміцца з „Нашай Нівай“, прышлее свой адрэс і 10 капеек маркамі на перасылку будзем высылаць газэту **адзін месяц дарма.**

Новая газэта *).

Выйшоў першы нумэр новай беларускай газэты: «Biełarus». Газэта друкуецца толькі лацінскімі літэрамі і, як паказана ў загалоўку, назначэна для беларусоў-каталікоў. Нумэр выдан жыва; рэдакція, відаць, вельмі рупілася, каб чытачы знайшлі ў ім усяго па крысе.

«Biełarus» — газэта *«каталіцкая»*.. У ім шмат мейсца займаюць справы веры, дый уся яна мае каталіцкі дух. У пачатковай стацьці ясна сказана, што: 1) «Biełarus» будзе стаяць заўсёды на грунці хрысьціянскім-каталіцкім, бароначы справы каталіцкай і беларускай і 2) «Biełarus» ня будзе нападаць на другіе народнасьці, ці веры: мы хочэм развівацца ў нашай веры і народнасьці»...

*) «Biełarus» выхсдзіць пад рэдакціей А. Бычкоускаго. Адрэс редакціі. Вільня, Сяменоуская, № 5, кв. 6.

Вялікая беда беларусоў, што яны падзелены на праваслаўных і каталікоў. Між роднымі братамі, сынамі аднэй Маткі-Беларусі, каторые ужываюць аднэй мовы, жывуць у тых самых вёсках, — на грунці гэтаго раздзелу пачынаюцца сваркі ды звадкі.

Гэтак народ наш вельмі слабеець: брат на брата часта глядзіць, бытцым на ворага.

І задача «Нашае Нівы» ёсць і была заўсёды такая: паказаць беларусам праваслаўным і каталіком, што ўсе яны — адно племя, адзін народ, што іх патрэбы, іх карысць, іх доля — супольные, і з нядоляй ды горэм яны здалеюць змагацца толькі тады, калі будуць ісьці разам, дружна, ня гледзячы на тое, што адзін моліцца ў цэркві, другі — ў касьцелі. Друкуючы «Нашу Ніву» праз сем гадоў рускімі і лацінскімі літэрамі, мы зусім тое самае пісалі ў выданьні для праваслаўных, што і ў выданьні для каталікоў.

Цяпер аткрылася газэта толькі для адных каталікоў. Чы захочэ і чы здолее яна пайсьці па дарозі еднасьці брацкай усіх беларусоў? Вось пытаньне, на каторае атказу ў першым нумэры «Biełarus» не даў.

Мы дужа баімося, каб новая газэта не зышла з агульна-беларускаго грунту, — баімося, бо адзін фальшывы крок можэ зрабіць шмат шкоды беларускай справе.

Праўда, національнае адраджэньне беларусоў плыве рознымі ручайкамі, — але сіла нашаго народу толькі тады зробіцца вялікай і магутнай, калі ўсе тые ручайкі будуць імчацца да аднэй мэты: каб зліцца ў вадну многаводную рэку культурно-національнаго творчэства. Калі новая газэта гэта зразумее, калі яна ня згубіць па дарозі да сваей *чыста каталіцкай мэты* беларускіх національных ідэалоў, — дык ад яе астанецца не малы сьлед у беларускім руху.

Пажывем — пабачым.

Б. Є.

Змаганьне с чужаземнымі эмігрантамі.

Гадоў пяць таму назад усё экономічнае жыцьцё у Амэрыцы неяк зразу задзержалося. Пачаліся банкруцтвы. Зруйнавалося багата банкіроў. Пазакрывалося шмат фабрык. Чорные дні прышлі тады і для амэрыканскіх рабочых: тысячы душ асталіся без работы і хлеба. Ешчэ рабочые-амэрыканцы сяк так дзержаліся: у іх ёсць свае хаўрусы, свае кассы, каторые ім у безрабоцьці памагалі. Але тые сотні тысяч эмігрантоў з Эўропы, што не прывыклі да хаўрусоў, да ўзаемнай падмогі і жывуць кожын сам па сабе, — дык яны проста галадалі.

Тады амэрыканскі урад звярнуў асаблівую увагу на прыезд у Амэрыку чужых рабочых - эмігрантоў. Конгрэсс у Вашынгтоне выбраў камісію, каторай загадаў выдумаць способы, каб здзержаць наплыў чужынцоў. Чатыры гады працавала камісія, пасылала сваіх людзей у Аўстрыю, Італію.

Цяпер конгрэсс зацьвярдзіў закон, наводлуг каторага у Амэрыку будуць пускаць толькі тых эмігрантоў, што умеюць чытаць у сваей роднай мове. Умець пісаць — не канечне трэба. Гэтак сама і неграматнымі могуць быць, хто едзе да блізкаго сваяка у Амэрыцы і хто уцекае з роднай старонкі ад кары за палітычные справы ці ад уціску рэлігіі.

Хаця у Амэрыку едуць найбольш эміграпты-жыды, але ж для іх закон гэны не страшны: на сто жыдоў мо адзін толькі знайдзецца такі, што па-свойму чытаць няўмее. За тое ж нашым беларусам, між каторымі страшэнне йшчэ многа неграматных, дарога у Амэрыку будзе як-бы зачынена. Як тлумачаць амэрыканцы свой пастуnак? А вось гэтак. Кожын год прыежджае у Амэрыку каля мільёну эмігрантоў. Гэтые людзі, прывучэные у сябе дома жыць абы як, і на амэрыканскай зямлі жывуць і працуюць за цэнты там, дзе амэрыканец мае доляры *.) Граматнаму культурнаму рабочаму у Амэрыцы да жыцьця трэба шмат болей, чым неграматнаму, цёмнаму вясковаму хлопцу-беларусу: так, як мы, ён жыць ужо ня можэ, бо ня толькі зьесьці ды напіцца хочэ, але і патрэбы душы павінен здаволіць. Дык ня дзіва, што эмігранты, збіваючы цэну на рабочые рукі, псуюць жыцьцё сваім амэрыканскім таварышам: ім менш пачынаюць плаціць, яны бяднеюць, а поруч з гэтым паніжаецца агульная культура, бо німа за што ні вучыцца, ні кніжку ці газэту купіць і т. д. „Ці можэ працавіты амэрыканец пражыць з сямьёй за 5—7 доляроў (10—14 руб.) у месяц? Ці можэ жыць з дзяцьмі ды жонкай у будцы, збітай з старых дрэўляных скрынак? Ведама, не. А тым часам вось гэтак жывуць бадай усе толькі што прыехаўшые эмігранты“.

Так пісаў амэрыканскі вучоны Джэнкінс у сваей кнізе „The immigration problem“, а цяперашні прэзыдент Вудро Вільсон у сваей «Гісторыі амэрыканскаго народу» даводзіць, што „нават кітайцы менш шкодны для амэрыканскіх рабочых, чым перэсялезцы з Італіі, Вэнгрыі, Польшчы, Літвы і т. д.“.

Калі-б наш беларус быў ня меньш культурны, як амэрыканец, яго прыймалі бы у Амэрыку вельмі ахвотна. Дык, мо той новы закон проці эмігрантоў паддасць і нам ахвоты да навукі.

Г. Б.

Вайна.

На пачатку мінуўшаго тыдня здавалося усё ужо наладжываецца так, што будзе згода. Вялікіе дзержавы

*) Цэнт—2 кап., доляр—2 руб.

А. Тэсленко.

Што з яго было-б?

II.

Час ідзе. Прыходзіць раз бацька с кірмашу, усьміхаецца.

— Ну, што? — да мяне кажэ — хочэш кніжкі?

Гляджу я на яго, маўчу. Прайшоўся ён па хаці, сеў на лаві, пасядзеў, далей:

— Хэ-хэ — выцягівае з за пазухі кніжку — на табе — кажэ.

Ажно ня веру сабе. Гляджу: акладачкі зялёненькіе, з берагоў мярэжачкі. Божэ! Ухапіў я яе, ня ведаю, як павярнуць, дзе дзець. Махаю, да твары тулю.

Уходзіць матка з бацьвіньнем ў ахапцы з гароду.

— Абач... якую яму купіў? кажэ да яе бацька. Дзе ўзяліся Андрэйка, Гануся, — глядзім усе, стаім сярод хаты. Бацька сядзіць на лаві усьміхаецца:

— Хэ-хэ! Прыгожая? Восьжэ знай — да мяне — на зіму ў школу! —

Божэ! У школу! Забілося сэрцэ, забілося у мяне. Даўно ўжо: гляджу у вакно; — ідуць дзеці. Кніжкі пад пахамі у іх, дашчэчкі. Шчасьлівы, думаю. Калі гэта я буду так, калі я стану такім?

Разгартаю тую кніжку — малюнак! Ну й прыгожы-ж! Чэлавек такі добры с твары і каля яго дзеткі. І ён нешта рукамі над імі.

— Спас благаслаўляе дзяцей, — адазваўся бацька з лавы.

Літэры... ды ўсё такіе здаровые, лапатые.

От дык кніжка! А як яно у школі будзе? — думаю — Ды ніхай... А як яно, як гэта вучыцца, быць пісьменным? Тады ужо, мабыць, даведаюся і аб сонцы, і аб месяцу.

Прайшоўся йшчэ раз бацька па хаці і кажэ:

— А вам — да Ганусі і Андрэйкі, — маеце па абаранку. Рады яны, Андрэйка, падскаківае.

— Хэ-хэ — сьмяецца бацька. — Ну, сып абедаць, — кажэ да маткі.

Паабедалі. Узяў бацька кніжэчку: — Гэта „аз“, а гэта „букі“, „ведаці“ — паказывае мне пальцам па ей. — Падвучыся: ўсе ж лягчэй у школі будзе.

Незабавам і кулёчак шэрэнькі справіў мне, боцікі. Першы кулёчак, першые боцікі! От ешчэ было радасьці!

Настала восень. Прыносіць ён мне кулёчак той і боцікі.

— Ну, вот, на табе... — усьміхаецца.

Абуўся я, адзеўся, — ня ведаю як ісці, як ступіць.

Выскубала маці каўнярок кашулі, — загадала перэхрысьціцца. Перэхрысьціўся і бацька, вядзе мяне у школу.

— Дык ты-ж глядзі, — кажэ да мяне, — вучыся. Кончыш гэту, то я йшчэ і далей, у двохклассную атдам. Вучыся... Я ня вораг табе... каб хоць ты жыў, ня мучыўся як мы.

Ешчэ і ў двохкласную! — цешуся. — Што-ж тады?

А двохкласная тая нідалёчка ад нас, хадзіць у яе проста с хаты можна, ня трэба плаціць за харчы, за кватэру. Вучэнікі у ей такіе усе у кашульках чорных.

І гэта значэ і я буду такім! На вучыцеля буду вучыцца! Я! Як яно, як гэта быць вучыцелем?

Верх мураваны, аконцы вось відаць ужо... Школа! Толькі сэрцэ тах-тах у мяне. Хлопчыкі, людзі стаяць. Такіе ўсё здаецца страшные, усе так, здаецца, на мяне і глядзяць: на боцікі, кулёчак.

Паздароўкаўся з імі бацька, уходзім у сярэдзіну. І тут хлопчыкі, людзі... Ды як! Малюнкоў, малюнкоў на сценах. Ды ўсё людзі на іх, ды такіе... той у кэрэі якійсь, тут чырвона, там сіня; той голы да палавіны, у таго на галаве шапка нейкая. Гэтак мне: і боязна і радасна.

Нечым пахне, чым?.. даўкамі. Гэтак іх тут многа. А вун сперэду нешта... дошка чорная, вялікая стаіць. Каля яе стол. І за сталом... ён, вучыцель. Кулёк на ім крамны; пішэ, сядзіць.

Вучыцель! Гэта-ж ён, вучыцель, мне будзе расказываць усё?! Які ж ён прыгожы, добры! Круглалікі, вусікі, рудзенькіе, востранькая бародка. Гэта і ён, мабыць, будзе да нас, як там на малюнку, Спас да дзетак.

Пачынае запісываць. Пытае хлопчыкоў, пытае і... гэтак па панску. Насупіць брові, насупіць. О, ўжо крычыць на аднаго:

націснулі крыху Турцію і яна пайшла на уступкі, згаджалася нават атдаць Баўгарам Адрыанопаль, з варункам толькі, каб у гэтым горадзе знаходзіўся турэцкі намеснік каторы апекаваўся-б вялікай турэцкай сьвятыняй, мэчэтам Суліма, ды справамі духоўнымі мейсцовых магомэтан. Але народ турэцкі у справах датыкаючых веры вельмі чуткі, дык калі пашла пагаласка аб аддачы Боўгарам Адрыанопаля у народзе пачулося нездаволеньне. З гэтаго пастанавіла скарыстаць партія младатуркоў, каторая стаіць за вайну і доўга не чэкаючы прыгатовіла рэволюцію, каторай ніхто не чэкаў. Сталося гэта у той час калі міністры былі на заседаньні і радзілі аб згодзе; 300 чэлавек салдатоў пад камандай Авэр-Бэя уварваліся у пакоі палацу дзе было заседаньне, забілі міністра Назіма-пашу, а другі міністр Кіаміла-паша недзе у гэтай замешцы так счэз, што яго доўга ня маглі знайсці, і ведалі, ці яго забілі, ці ён дзе схаваўся. Забраўшы у свае рукі міністэрскі палац, младатуркі скінулі старое міністэрство і назначылі новае, сваё, пад камандай Магмуд Шэфкет-пашы.

Перэварот які стаўся у сталіцы Турціі, у скорым часе выявіўся і у кірунку турэцкай палітыкі: новае правіцельство паклікало свайго прэдстаўніка высланаго у Лондон рабіць згоду у Константынополь. З гэтаго відаць, што Турція склонна перэрваць перэгаворы аб згодзе. На Балканах за тыдзень, два — пачнецца весна і, мабыць, пачнецца яна крывава.

Колькі слоў аб Гас. Думе і беларускіх дэпутатах.

(Корэспандэнція з Міншчыны).

Дачэкаліся мы і IV Гас. Думы, але, як і ў першых трох, наша старонка, Беларусь, не мае ніводнаго дэпутата, каторы аб'явіў бы сябе шчырым сынам свайго народу і слова — другое сказаў у абарону яго. На крэслах Гасударственай Думы безмала ўсе народы Расейскаго гасударства маюць сваіх прэдстаўнікоў, каторые змагаюцца за правы сваей нації. Беларусы нікога не маюць. Праз усе тры Думы за іх некаму было закінуць слова. У апошніх двох Думах з'яўлялася бытцым нейкая.. „літоўска-беларуская група“. Божэ мой! На што ўжо сьмеяцца ў вочы? Усёроўна, беларускі народ ведае, што яго справядлівых абаронцоў німа ў Думе. Усе тые, што папалі ў Думу ад нашаго краю, гэта няпрошэные абаронцы, тые дзве нянькі, у каторых дзіця бяз носу астаецца...

Як уся Беларусь, так і наша мінская губэрня пасылае ў Гас. Думу чорнасоценых дэпутатоў. Паўловічы ды Юрашкевічы, выступаючы ад беларускай губэрні, толькі рабілі крыўду ўсім яе жыхарам сваімі чэлавеканенавістнічэскімі прамовамі. Другіе-ж увесь час прасядзелі, слова ня вымовіўшы. У прыклад даю дэпутата 3-й Думы ад Слуцкаго павету.

Цяпер так сама наш павет паслаў у 4 Думу свайго прэдстаўніка. Гэта — селянін з вёскі Дохтаровіч (нідалёка ад м. Капыля), па прозвішчу С. Вярбілла. Быў ён перш старшынмою, потым гласным слуцкаго паветоваго земства. Гэты наш дэпутат часта наведывае м. Капыль, дзе адзін раз яго спынілі мешчанскі стараста і адзін сьвядомы беларус, З. Чэр. Апошні завёў з ім гутарку, каторую з яго слоў я і перэдаю

Павэдлуг яго ўласных слоў, п. Вярбілла належыць да цэнтра Крупенскаго: „гэтаго пана—сказаў Вярбілла—я паважаю, хаця праграму яго не саўсім раздзеляю. Я сеў у цэнтра затым, каб быць ніадкуль незалежным і галасаваць с тымі ды гэтак, с кім і як мне спадабацца. Так, у жыдоўскай справе я стаю за граніцу аседласьці. У зямельнай справе — я трудавік. І мне вельмі хацелося быць выбраным у зямельную камісію, але не ўдалося: забалаціравалі — збаяліся. Правые былі паклікалі мяне к сабе, але я іх кінуў і стаў арганізаваць мужыцкую партію. Дзякуючы, мне яна злажылася. Спадзяюся перэцягнуць у яе ўсіх мужыкоў“.

— „Як-жэ вы глядзіцё на гэту Думу?“

— „Я вам скажу, што гэта Дума саўсім не такая, якой хацелося правіцельству. Яна, бадай, будзе па дзбна на другую, бо ў маіх вачах там ідзе шпарка сартоўка партій з наклонам у лева“.

— „Да якой-жэ нації залічылі вы сябе у Думе?“

— „Беларусам! — зычна атказаў дэпутат.—Я заявіў сябе беларусам, бо маю на думцы адно: усе сілы атдаць свайму краю!“—цьвёрда закончыў п. Вярбілла.

Як бачыце, словы харошые. Гэта першы (хоць на славах і ня ў Думе), беларускі дэпутат, успамянуўшый аб сваім краю. Пабачымо, як выйдзе на дзеле; сэсія другая не за гарамі. А край чэкае дзела! Сорамна, паны дэпутаты, будзе вам перад будучымі пакаленьнямі, калі вы і на гэты раз занедбаеце сваю старану..

Цішка Гартны.

Трывога жонкі.

Савасьцею штось стала нядобра:
Хоць лячыўся бедак доўгі час
Ані рады. куды ні прыткнецца
Чуў усюды нямілы атказ.
Кажуць: „Прыпазна стаў ты лячыцца
Трэ было раней падумаць аб тым:
Праўда. Бедны памер неяк раптам—
Твар збляднеў і бяз дыху зусім.
Штож? Памёр дык памёр, німа спрэчкі:
Да царквы,—закупілі званы,
Закупілі на могілках мейсцэ
І дасок для сасновай труны.
Пляжку водкі, закуску прынесьлі.
Во, суседзі сабраліся ў дом
І, бядуючы, лыкалі гару,
Покуль бацюшка прыдуць з дзяком.
. . . .
Цераз вёску насупіўшы твары
Ідзе кучка пахмурных людзей
У сьлед за возам; на ім дамавіна,
Ззаду жонка і трое дзяцей.
Аж заходзіцца жонка ад плачу
За пяць вёрст быў чуваць яе крык
Шкадавала відаць Саваецея—
Працавіты быў, рупны мужык.
Конь памалу ідзе, безъ ахвоты,
Праве лейцамі пьяны сусед...
Нідалёчка ужо і магілкі;
Зазваніў на спатканейка дзед:
На дарозі быў камень і з гробам
Абярнуўся увесь панарад...
Ці ад груку, ці можэ ад болі,
Абудзіўся на здзіў Савасьцей;
Усхапіўся с пад возу, ды драла
Праз гароды да хаты бардзей.
. . . .
Дапыталіся посьле суседзі,
Дохтар проста тлумачыў патом:
„Летаргічэскі сон ёсць на сьвеці,
Савасьцей відаць спаў гэткім сном.
Прайшоў час—можэ год, можэ болей,
Савасьцею ўжо горш стала жыць,
Як хварэў, дык і сяньні хварэе:
Дзень паправіцца, тры дні ляжыць
І за час гэты жонцы-маладцы
Горэй рэдзькі агорк быў зусім:
З дня на дзень сьмерці чэкала;—
Стаў заходзіць к ей Саўка і Клім.
Во нарэшці у патніцу зрана
Савасьцей Богу душу атдаў,
Расквітаўшыся з жыцьцем і сьветам,
Сваей жонцы прастор вольны даў.
Зноў хаўтуры. Зноў крыж са званамі,
Зноў суседзі, той конь, панарад,
Людзі сумные звесілі твары,
Кожны плачэ і кожны не рад.
Конь і той нуду чуе глыбока,
Дзеці плачуць, крычаць на ўвесь дух,
Ажно сэрцэ рве прыкрае эха,
Вотклік чуцен ад стогну наўкруг.
Удава відаць тож неспакойна
Баючысь, каб муж зноў не аджыў
Абмінуць людзей просе той камень,
Што калісь-то ей клопат зробіў.

Альбэрт Паўловіч.

Аб усім па трох.

Хаўрусы (коопэраціі) у Польшчы

Газэта „Społem“ перад Новым Годам подлічае рух хаўруснай справы у Польшчы. Што году колькісот хаўрусных-харчавых крам у Польшчы варочае 10 мільёнамі рублёў. 240 хаўрусных крам зрабіло паміж сабой хаўрус. Хаўрус хаўрусоў залажыў свой агульны (гуртовы) склад тавароў. каторы, за адзін год даставіў сваім хаўрусьнікам больш чым на мільён рублёў тавароў. У 240 злучэных хаўрусах ёсць больш чым 30 тысяч членоў. Хаўрусы даюць сваім членам больш 200 тысяч рублёў ашчаднасьці.

Ураджай бульбы у Мінскаі губэрні.

У 1912 гаду у Мінскай губэрні было засаджэна 18,572 дзесяцыны зямлі бульбай. На 815 дзесяцін больш чым у 1911 гаду. Сабралі у 1912 гаду 11,374,383 пуды бульбы; менш чым у 1911 гаду на 515,128 пудоў. Бульба у 1912 г. шмат горшая, чым у 1911 г.

Расходы і даходы гор. Радашкавіч.

Віленскі губэрнатар зацьвердзіў на 1913 год праект расходоў і даходоў горада Радашкавіч. Паводле гэтаго праекту Радашкавічы у 1913 гаду будуць мэць даходу 3,747 руб., а расходу 3,715 р. 24 кап.

Жыдоускае перэсяленчэскае таварыство.

Таварыство гэтае заложэна у 1891 гаду мільёншчыкам бар. Гіршам, з мэтай перэселяць жыдоў с краёў, дзе ім цяжка жывецца, у Амэрыку і другіе старонкі. Гірш ахвяраваў жыдоўскаму перэсяленчэскаму таварыству 100 мільёноў рублёў на гэту мэту і каб забеспечыць дальнейшае бытаваньне таварыству ён, пасля сваей сьмерці, зрабіў яго акційным таварыствам. Таварыство гэтае купіло у Амэрыцы (Аргэнтына) шмат зямлі і пасяліло там перэсяленцоў. Пасьля сьмерці Гірша таварыство гэтае прыняло іншы характар, яно стало памагаць жыдоўскаму населеньню у мейсцах яго пастаяннай аседласьці: атрываць банчкі, сельска-гаспадарскіе і рэмесьленные школы, фабрыкі і інш. Ат *шырокіх* перэсяленчэскіх планоў Гірша, таварыство адмовілося і аграмічываецца з гэтаго боку сваей працы, закладаньнем бюро, дзе даюцца уселякіе рады для перэсяленцоў і падтрымліваньнем асобных калоній і каланістоў (перэсяленцоў) у Амэрыцы, Канадзе, Малой Азіі, Палестыне і на Кіпры. У 1900 гаду гэтае таварыство прыняло на сябе кіраваньне Ротшыльдоўскімі калоніямі у Палестыне, Глаўнае упраўленьне на ўвесь сьвет жыдоўскаго перэсяленчэскаго таварыства знаходзіцца у Парыжы; цэнтральны камітэт для ўсей Расеі знаходзіцца у Пецербурзе.

Жыдоўскае Перэсяленчэскае Таварыство склікае у лютым у Вільні зьезд дэлегатоў ад 250 аддзелоў гэтаго таварыства, каторые знаходзяцца у Расеі. Зьезд будзе абгаварываць перэсяленчэскую жыдоўскую справу і іншые у зьвязку з ей.

Паўтара рубля с хаты.

Цяпер ходзяць чуткі што у скорасьці маняцца паменшыць кару засуджэным у турмы і катаргі. На колькі справа гэтая важная, відаць ужо с тэй статыстыкі, частку каторай мы тут і выпішем.

За час трэйцяй Гасударств. Ду-

— Э, безтолковый какой!

Ой! Ешчэ і ланцужок на грудзях блішчыць. Страшны!

— Как зовут?—мяне ўжо пытае.

Маўчу. Сказаў нешта яму бацька.

— Отчэство?—ізноў ён да мяне.

Зроду я ня чуў гэткаго слова, — гляджу моўчкі.

— Отчэство?

Пан, думаю, саўсім пан. Ешчэ і падобен да таго, што летам на бацьку крычаў, прыежджаў ў эпалетах. Саўсім такі. Гэтак здаецца і глядзіць праціўна, і валё гэтак атдувае, і каўнерчык такі самы бліскучы, белы на шыі, і сам затаптаны такі.

— Где ты рос? вызверыўся ён на мяне.

Ня тое, ня тое. Перэстае ўжо мне і ў школу хацецца.

Пачалося вучэньне. Спазнаў я яго. Дык во, бываюць вучыцелі! Не разумеем нічога, не па нашаму ўсё—крычыць, лаецца ён. Ды йшчэ, як часам сярдзіты увойдзе:

— Болваны, дуракі!

Асабліва, як мабыць, у карты праіграецца. Карцёжнік такі. Ідзеш бывала куды по узшкому зьмеркам, відаць праз вакно: ён, дзяк, і ешчэ хто небудзь, сідзяць, гуляюць.

Паны ўсё.

Сідзяць між нашых людзей; а ён радзіўся, жыве між нашымі; дый сам не с каго, — бацька яго прасьцюсенькі селянін—«мужык», багаты толькі, а там што вырабляе, як з нашаго брата глуміцца, насьміхаецца, вычварае!

Расказывае раз нам, як чыслы складаць. Напісаў двое на дошцы, ды:

— Ну, вот, напрімер... — звертаецца да мяне,—пойді сюда: ну, вот где бы ты здесь крестік поставіл?

— Ось тут,—паказываю яму.

Як крыкне ён:—Только не «ось»! Какая тебе «ось»? Ось только в телеге бывает.

Дык во які! Хлопчыкам быў я тады, а гэтак і тады праціўна зрабілося мне: йшчэ і крычыць, думаю, ня ведае хіба ён, што гэта па нашаму „ось“! Праціўным рабіўся мне ён, ды і вучэньне ня лепшым. Бо гэткае яно сярдзітае было, клятае: ніяк не ўцяміш. Ну, ось, хоць і гэта,—ёсць у мяне ў запісі: «Сложеніем называется действіе, цэль котораго—отысканіе суммы двух іли несколькіх чісел“.

— Повторі,—пачне да катораго вучыцель.

— Сложеніем... действіе... цэль... э... м. м...

— Болван, стань у порога!

Не па душы! Арыхмеціка так апрацівела страх. Расказывае гэта ён што чым «называецца» і ня слухаеш бывала. Усё роўна не ўгаропіш. Ды йшчэ яна мне паказалася такой сухой, мёртвай. Ніхай, бывала думаеш, лепей ставіць «у порога» ды атчэпіцца з ей.

І ўсё на вываpат, усё ня тое, ня міла, страшное.

Раз у адной кніжцы чытаем „пьяная рожа“.

— Што гэта? да чаго? дзівуемся усе.

Ось уходзіць учыцель я і пытаю:—Як гэта так? кветка... пьяная!

Усьміхнуўся ён, скіўнуў галавой, ды:—Да і болван же ты. Разве это такая рожа! — Памаўчаў. Это, это... Дурацкая башка на тебе! Ну это... понімаеш... стань у порога!

Другога дня:—Ну тепер знаеш что рожа?— Это... ну, вот... у тебя это что? — паказывае на твар мне.

— Твар, — кажу.

— Да ты то ізвестно твар поганая... Только не тварь, нужно,—рожа.

Дзіўлюся.

— Понял?

Ідзе, ідзе мароз па мне. Ды што-ж гэта такое?—думаю.

— Гэта, значыць, кветкі, каторые там летам цьвітуць, чырванеюць у нас на гародзі, ня рожа?! Кветкі, на каторые мамі, бацька і ўсе — рожа. ды рожа ня рожа!? Няўжо ж! Як жэ гэта! Жаласна, жаласна неяк, зрабілося мне!

На переменку выйшлі. Слухаю, хлапец адзін:—Бач, кажэ, - што рожа! А мы дурні на кветкі—рожа! От дурні. Яно наша мова, мабыць, толькі для сьмеху.

Можэ і так, думаю. Толькі-ж... бацькі, маткі... усе дурные?

Вучуся далей, аж ужо і гай не і месяц ня месяц

«Луна, роща»... тлумачыць вучыцель, а мне «месяц, гай», казаць хочэцца; так ўчуваецца а ўжываецца так. Ось, маўляў вечэр; салавейкі

...мы расход на турэмнае ведамство павялічылося амаль не у двая (с 17 на 33 мільёны). У 1907 гаду расходу на падназорных было 130 тыс. рубл., а ў 1912 гаду падскочыў ужо ён на 740 тыс., г. зн. чуць ня ў 6 раз болей. І, калі падлічыць усе расходы на турэмнае ведамства і на арыштаваных, то іх набярэцца столькі, што на кожнаго жыцеля прыпадзе плаціць у год па кап. 25, а, значыцца, на ўсю сям'ю селяніна (лічучы меней-болей 6 душ) *паўтара рубля.*

З Беларусі і Літвы.

Вільня.

Новая Літоуская газэта.

У Вільні пачала выходзіць новая літоўская газэта «Keilis» (Дарога).

Тэлефоны у дзісенскім павеці.

У дзісенскім павеці маняцца злучыць тэлефонам усе мястэчкі, кватэры земскіх начальнікоў, кватэры чыноў паліціі і валасные праўленьня. Тэлефон, як аблічылі можна праводзіць пры 150 падпішчыках, каторые захочуць мець у сваей хаці тэлефон і будуць плаціць загэта 40 рублёў у год. Дагэтуль падпісалося на тэлефон 110 чэлавек. У скорым часе дзеля развязкі гэтаго пытаньня адбудзецца агульнае забраньне учасьнікоў.

Агідлівае бацькаубіуства.

Рыбак з Ольkенік (Віленск. губ. Свенц. пав.), ловючы рыбу у рэчцы Мэрэчанцы, выцягнуў людзкую нагу. Паліція у гэтым самым мейсцы знайшла другую нагу і парэзаные на кавалкі абедзьві рукі. Небавам Язэп Яковіч, расказываў паліціі, гэтак: колькі тыднёў таму назад, калі яго не было дома, бацька яго вярнуўся пьяны дамоў і пачаў сварыцца з маткай, каторая ударыла яго паленам, пасьля піхнула нажом у патыліцу, с чаго бацька памёр. Гэтак яму расказала матка, калі ён вярнуўся дамоў. Каб абараніць матку Яковіч разам з ей парэзалі трупа і ўкінулі у рэку, а галаву і тулоў закапалі. У тым мейсцы, што ён паказаў папраўдзі знайшлі галаву і тулоў.

Пара працерці вочы.

Дзісна Віл. губ Добра памятую той час, калі выйшоў першы нумэр беларускай газэты „Наша Ніва“. Сэрце ускалыхнулося і дагэтуль спаўшая беларуская кроў забілася сільней у жылах. Я увесь, бытцым, адрадзіўся і ясна зразумеў, што мы беларусы аджылі, ад таго сну у каторым многа вякоў спалі, без карысьці для сябе і людзей.

Да таго часу я ня ведаў, што калі небудзь пачую сваю родную мову с кніжэк, каторых я цяпер досі маю і каторые чытаю ахватней, чым якіе другіе. Але цяжка бачыць і чуць, як нашы прыродные беларусы адрэкаюцца роднаго і ня хочуць, адны праз цемнату, а другіе праз тое, што не развіты маюць розум і душу, станунь на тую сьцежку, па каторай, хоць і з разбітымі ідэаламі, ішлі нашы бацькі, дзяды і прадзеды, каторые хоць часта у трудных варунках, змагаліся за сваё права, за мову і абычаі.

Стыдна нам, браточкі, што мы ня хочэм улажыць свой труд у нашэ грамадзянскае дзела. Стыдна тым усім, каторые не працуюць над развіцьцем свайго розуму і сваей душы, не працуюць над падняцьцем сваей нацыональнай культуры.

А можэ і праўда, браточкі, што вам лепей сядзець у гасьціпіцах, ды празъ усю ноч рэзацца у карты, чэкаючы пакуль які небудзь хвэльчэр, ці пісьмавадзіцель судзьдзі, або сэкрэтар зьезду выцягне сваю апошнюю цыцёрку, на каторую цэлы тыдзень цяжка працаваў?

Стыдна усім тым інтэлігентам, што адсунуліся ад народу, адракліся сваей бацькаўшчыны. Кругом беднага, цемната, а вы, з застыгшым сэрцэм ходзіце сярод голаду і сьлёз не квапячыся памагчы радай і паказам свайму галоднаму і халоднаму брату кудой дарога с цемнаты, з голаду.

Дык пратрыце вочы, браты, кінце карты, гарэлку і сваркі і дружнай сямейкай пачніце працаваць для карысьці усяго свайго народу і у гэтым знайдзеце сабе шчасьце і дасьце шчасьце другім.

Чівекатнок.

Крадзежа збожжа.

У Вілейскім павеці ад п. Оскеркі купіў селянскі банк двор „Остроў“, пакуль што гаспадарыў банк на сябе, але увесь ураджай збожжа запрадаў Ізраэлю Рубіну. С суседняй вёскі „Габы“ селяне узяліся упарадкаваць збожжэ. Вымалаціўшы і ссыпаючы у дварэ у сьвіран, узяла іх ахвота, каб украсьці са сьвірна таго збожжа. І вот яны укралі 500 пудоў збажыні, з 23 на 24 сьнежня. Жыд зара сыскаў урадніка і давай шукаць зладзьёў. Дні чатырыураднік нюхаў і ня мог дабіцца, пакуль аднэй бабі ня ўліў чаркі са тры гарэлкі, дык яна, як на споведзі расказала, што ведала. Перш сябры зрабілі форму у гліне с ключа ад сьвірня, а пасьля дарабілі у каваля ключ. С 500 пудоў ураднік знашоў ешчэ 200 пудоў. Трое з іх ядуць ужо казённы хлеб, ды і другім тром скора так сама маняцца даць гэтаго хлеба у „бацькавай хаці“; дык не дармо кажуць: «за хлебам хлеба стараюцца»; але мусі ня гэткім парадкам.

Мікола Канцавы.

Без сваей інтэлігенціі народ гібее.

Лужкі, Віл. губ. Дзіс. пав. Калісь Лужкі шырока былі вядомы бронзавымі вырабамі. Выраблялі тут усялякую бронзу да упражы, да мэблёў і пакоёў; бронзавые цацкі і разные машынкі. Народ жыў тут багата. Цяпер бедната страшэнная. Ад бронзавікоў і сьледу не асталося, калі не лічыць аднаго-двох жыдкоў старых, каторые ешчэ год дзесяць таму займаліся бранзаўніцтвам. І гэта у той час, калі хатняе рэмясло, дзякуючы стараньню інтэлігэнціі у Вялікарассеі, у Польшчы, на Украйне у Літве і Латышчыне с кожным годам узрастало і давало што раз большые даходы жыхаром. Чаму гэта? Таму, што там была свая інтэлігенція, косць с косці народу, каторай рупіло, што „брат галодны“. У нас інтэлігенція уся дагэтуль, хоць і косць с косьці народу, пераходзіла або у палякі, або у расейцы. Прэдстаўнікі ж гэтых двох націй у нашым краю гэта: найбольш паны і чыноўнікі. Дык і „свой“ перакінуўшыся да першых ці другіх, стараўся паступаць так, як яны ва усім. Стычнасць паноў-памешчыкоў з народам на грунце найму на работу. Кончыў работу, узяў плату і ідзі з Богам. Чыноўнік ешчэ менш мае стычнасьці. А калі-б у нас была свая беларуская інтэлігенція, то яна-б заглянула у жыцьцё быццё народу, рабілаб усю тую работу для дабра свайго народу, якую робяць інтэлігенты звязаные з народам у Вялікарасеі, Польшчы, Украйне, Літве і Латышчыне і народ не гібеў-бы, край не бяднеў-бы.

Дахтаронак.

Мінск.

Камэрчэскі інстытут.

Адбылася нарада у справе аткрыцьця у Мінску камэрчэскаго (торговаго) інстытуту, падобнаго, як ёсць у Кіеві. Аблічылі, што утрыманьне іступуту будзе каштаваць у год 62,000 руб.; расход гэты поўнасьцю можна будзе пакрыць с платы студэнтоў за навуку.

Сельска-гаспадарскіе курсы для селян.

Аткрыліся у Мінску сельска-гаспадарскіе курсы для селян пры Сельска-гаспадарскім Таварыстве.

Земскіе тэлефоны.

Ігуменскае паветовое земство у гэтым гаду заводзіць тэлефоны: Ігумен—Сьміловічы—Мінск Ігумен—Турын Марына Горка—Рудзінск, Ігумен—Хутар—Бярэзіна і Богушевічы—Брадзец.

Новые школы.

Дырэкція народных школ пастанавіла прасіць аб аткрыцьці вышэйшых пачатковых школ у мястэчках: Бярэзіне, Рамаиаве, Брагіне, Парычах, Любчы, Бродніцы, Клецку, Леніне, Міры, Осіпавічах і Уздзе.

Гродна.

Беларуская вечарынка наездам.

Гродна. Мы беларуская моладзь з Гродны часта чытаючы у «Н. Н.» аб разных беларускіх вечарынках у нашым краю, захацелі падзяліцца і нашай навіною.

У часе сьвят зрабілі мы у аднэй вёсцы Сакольскаго павету, елку. Хоць прышлося з вагзалу колькі вёрстоў ісці пехатою і засыпало сьнегам з ног да галавы, але васёласць не прапала. Хоць у вёсцы ніхто ня ведаў, што маем прыехаць, але прынялі нас з аткрытымі рукамі: проста, шчыра і паказалі гатоўнасць памагчы чым могуць. Спачатку не хацелі да нас гаварыць па беларуску, але як пачулі, што паміж сэбе іначэй не гаворым, то зара кінулі усю прымусу і ўжо цэлы дзень і цэлы вечэр ня чулі інакшай мовы.

У гэтай вёсцы ніхто ня толькі што не бачыў, але нават і ня чулі аб беларускім друкаваным слове і вельмі дзівіліся угледзіўшы „Н. Н.“, беларускі календар і др. Але прынялі іх бяз сьмеху і зьдзеку, як гэта часам бывае праз цемнату у другіх мейсцах. А пачуўшы колькі вершоў і апаведаньнёў пачалі прасіць, каб ім даць пачытаць; раздалі ім колькі календароў і др. кніжак.

А гадзіні 6-ай у вечэры запалілі елку. Назбіралася поўна хата людзей, многа дзяцей. Насамперш пакруціліся дзеці кругом елкі, сьпеваючы перш калядные, а пасьля розные беларускіе песьні. На зьмену нашые гродзенскіе хлопцы сказалі «Панскае ігрышчэ», „Каты“ А. Паўловіча, апаведаньня „Вучоны бычок“, „Заморскі зьвер“, „У балоці“ і др. Сьмеху было доволі, найбольш спадабалося „Панскае ігрышчэ“.

Абдзяліўшы чым было дзяцей і распусьціўшы іх, нашые хлопцы захацелі на астатку даведацца, як і якіе тут танцуюць танцы і самім патанцаваць. Зайграўшы на сваіх інструмэнтах, балалайках і мандаліні, не прыйшлося доўга чэкаць, бо зара знайшлося многа танцороў. Мы рэдка бачучы беларускіе танцы, здаецца узіраліся-б і танцавалі бяз конца але не пазволіў на гэта час, бо прыйшлося сьпешацца на машыну

Не страціўшы вясёласьці у вёсцы, не прыйшлося маркоціцца едучы і на вагзал, а потым і далей аж да Гродны.

Перед вачыма доўга стаялі вясёлые твары дзяцей, старшых хлопцоў і дзеўчат, радасны сьмех і гоман звінеў у вушах усю дарогу.

...шчабечэ, хрушчы гудуць, а маці: «а месяц за гаем вун як усходзіць!».

І гэта ўсё ня тое! Маркотна, цяжка неяк. І сьвет ужо бытцым ня тым здаецца мне, бацька, матка. І гэтак, здаецца, я недзе далёка — ад дому.

Жаласна было, а ўсё такі мала-памалу пачаў я і запраўды думаць: мабыць нікуды ня годна наша мова; хіба толькі для мужыкоў дурных, цёмных і ёсць яна. У пісьменных нідзе яе німа, бытцым насьміхаецца з некаго, крыўдзе каго. Га? што?—гэтак ужо цьвёрда выгаварываюць гэтые словы. Мабыць яна для васьмешак толькі людзям пісьменным.

Пачаў я сабе у вучыцеля розуму набірацца. Бывала маці, як скажэ што такое, от:—акыш, каб це каршун!—дык я:—Як, як? і хахачу...

Раз пад вечэр трапіўся у хату да вас кнігаўноша адзін. Такій: барадаты, у шэрай сьвітцы Раскладае кніжэчкі па стале.—Бова королевіч, Еруслан Лазаревіч...

— А гэта во...—паказывае сіненькую адну,— Календар: па нашаму.

— Разгартаю: „Часам я ў ночы сны дзіўные бачу“... Запраўды... па нашаму. Як жэ гэта так?.. думаю — Хіба... хіба гожэ, па нашаму? Усьміхаюся да кнігаўношы.

— А то як! кажэ.—Тое па расейску, а гэта па нашаму; тое мова і тое мова.—Дзіўлюся я.

— А чаму ж вучыцель у школі... пачаў я яму.

— Мала чаго не бывае! пакруціў барадою ён. Тут пішуць пісьменьнікі, людзі ня ўчыцеля твайго галава і... што яны кажуць.. Перэвярнуў колькі карцінак і паказывае „Свайго не чурайцесь і чужога навучайцесь“. Дзіўлюся толькі. Далей чытаю: „Бо хто матку забывае, таго Бог карае“.

Прадзе матка на лаўцы у шнуроўцы, у чепку, гэткая худая, бледная,—глянула на мяне, ды:

— Так, так, маё дзіцятка... не чурайся свайго.—Памаўчала.—А то гадавала, даглядала начэй не дасыпала, а ты йшчэ і высьмеваеш цяпер.

Гэтак мне зрабілося... і жаласна і маркотна: сваё роднае... матка...

Разгартаю далей. „Тром родным братом Бог даў аднакі розум, аднакіе мысьлі і думкі. Толькі не аднакая доля спаткала кожнаго брата“... Ешчэ і ешчэ перагартываю. Ну й кніжка!... Такое роднае усё... што каб ды купіць яе, думаю. От каб грошы!

У мяне яны былі тады толькі як пост, ды бацька на гавеньне дасць капеек пяць, шэсць, або калі на Каляды, выкалядую. Было і цяпер выкалядаваных чатыры капейкі, ляжалі ажно ў кутку на паліцы, у паперачку укручэные; дастаў я іх... Што-ж за іх? за кніжку аж дваццаць капеек хочэ! А купіць гэтак хочэцца.

Пытаюся маткі.

— Ецьць кажэ трохі, дзяржу каб хусьцінку сабе купіць, галавы завязаць нечым. Як пачаў я зазіраць ёй у вочы, як пачаў, — развязывае вузёлчык, дае.

Купіў! Другога дня узяў і ў школу яе! Абступаюць хлопцы мяне з ей, глядзяць.

— Па нашаму, па нашаму, — усьміхаюцца. Во, каб гэткіе кніжэчкі чытаў нам вучыцель! А ён часам і чытаў такі, - асабліва, калі німа бацюшкі,—замест закону Божага. Гэтак тады небяк усё... Мовы не разумееш добра і аб такім усё: «стройсь, равняйсь»! Або аб тым, як каго паважаць, велічаць... сядзіш, толькі маркоцішся. Страх як ён і сам любіў, калі яму кланяюцца, ды ешчэ нізенька,—ўсьміхаецца.

От, думаю, каб ён пабачыў гэту кніжку можэ.. і запраўды... Гэткая прыгожая.

Уходзіць і ён, не хаваю кніжкі, ляжыць на лаўцы. Ніхай... Ажно ён... глядзіць, глядзіць на кніжку, а пасьля, а гэта што?

— А гэта што? вызверыўся на мяне. Ухапіў яе, дзярэ, дзярэ. Ты где это взял? Ды за вухо мяне.—Болван, нельзя этого, нельзя!.. Ды ідучы узяў яе с сабой.

Балела сэрцэ: і чатыры капеечкі страціў, і маці хусткі не купіла і... кніжка прапала... гэткая кніжка!

Балела і вухо доўга.

А ўсе ужо іначэй я пачаў думаць аб сваім родным...

Дарагое, мілае!

Дай Божэ, каб нам часьцей удавалося рабіць такіе вечарынкі і каб, што раз усё менш знаходзілося людзей праціўных гэтаму.

Ф. Л.

Жывы сьветач.

Гэтымі днямі служанка вучыцельніцы нямецкай мовы у Слонімскай жаноцкай гімназіі, запаліваючы лянпу, абярнула яе на сябе і у яе загарэлася адзежа і валасы. Уся у полымі яна выбегла надвор, дзе суседзі с трудом згасілі на ей агонь. Цяжка папарэную служанку атправілі у бальніцу, дзе яна у кароткім часе памерла.

Вучыцельская сэмінарыя.

У дварэ Яблонна, Грод. губ. каля Лунны, захаваўся ешчэ замак князёў Ябланоўскіх, як кажуць, у гэтым замку хочуць аткрыць вучыцельскую сэмінарыю. Яблонна цяпер належыць да п. Ознобішына і Цьвета Ад. Ознобішына замак хочэ купіць міністэрство асьветы.

Прыезд Пурышкевіча.

Як чуваць прэдседацель Беластоцкаго атдзела саюза, «русскаго народу» п. Обрын запрашывае членоў Гас. Думы Маркова 2-го і Пурышкевіча прачытаць у Беластоку публічную лекцію дзеля пашырэньня саюзьніцкіх думак. Лекція мае быць каля 15 чысла гэтаго месяца.

Драма жыцьця.

Пузэвічы, Гродз. губ. і пав.

Селянская дзяўчынка Марыя Б. сышлася з адным з «бывалых» хлопцоў тэй самай вёскі Пятром П. Хлопец хацеў жаніцца, але справа не ладзілася: трэба было ісці у салдаты. Марья-ж сталася «пры надзеі». Бацька даведаўшыся стаў яе біць затое, што яна „дурэла с пьяніцай“. Марія пастанавіла ашукаць бацьку і сказала, што яна заступіла ад другога, каторы падабаўся і бацьку. Аказалося аднак, што таго хлопца тады не было дома. Тады бацька ізноў давай біць дачку. А дзяўчына усе чэкала свайго мілаго ссалдатоў, каб пажаліцца, што з ей бацька робіць і як яна яго абманывала. Калі вярнуўся П. с салдатоў Марья заразілася ад яго благой хваробай. Скора яна даведалася, што скрыўджэны дзяцюк даведаўся, што яна яго абгаварыла і падаў за гэта у суд. У роспачы М пашла і кінулася з моста у ваду.

Магілеу.

Тэхнічная школа.

На земскім сабраньні разбіралі справу аткрыцьця у Могілеві на кошт беларускіх земств сярэдняй тэхнічнай школы. Губернскае упраўленьне зверталося з гэтым праектам да мінскаго губэрнскаго упраўленьня, але мінскае губэрнскае упраўленьне адмовілося памагчы заснаваньню такой школы у Могілеві.

Самаубіуство.

На Новы Год у м. Каханаве Аршанск. пав. Магіл. губ. пакончыў жыцьцё выстрэлам з рэвольвэра начальнік каханоўскай пачтовай канторы Пінчук, 19 гадоў.

Растрата грошы.

Касіер Гомельскаго атдзелу віленскаго тарговаго банку паведаміў паліцію, што ён растраціў 60,000 рублёў.

Вітэбск.

Клуб экспропріятароу.

Гаспадар крамы с паперай і пісьменнымі прыналежнасьцямі Ш. у Вітэбску, атрымаў ановімнае (бяз подпісі) пісьмо у каторым пісалося, што «клуб экспропрыятароў» вымагае, каб ён а 7 гадзіне у паказанае мейсцо палажыў 100 руб., а калі не паложыць, то яго спаляць. Падобные пісьмы атрымалі і другіе купцы у горадзе. Пісьмы усе пісаны адной рукой. Пакуль што паліція ешчэ ня выкрыла, хто гэта пісаў.

Ашуканец.

У Двінску арэштавалі нейкаго дваравіна Валейна каторы летам 1912 году нанімаў селян у Дрысенскім і двінскім паветах, бытцым на селянскіе работы у Арлоўскую губэрню і забраўшы у іх паспарты і залогі скрыўся. Пазьней віявілося, што ён ужо раней гэткіе штукі рабіў у Гродзенскай Сувальскай і Віленскай губэрні. Паліція Валейна два гады шукала.

Не зацьвержэные сьметы.

Вітэбскі губэрнатар падаў пратэст у губэрнскую земскую управу проці сьмет (праектоў даходоў і расходоў), на 1913 год земств: Вітэбскаго, Дрысенскаго, Двінскаго, Лепэльскаго, Люцынскаго і Невельскаго.

Смаленск.

Зьезд.

Сельска-гаспадарскае таварыство склікае прэдстаўнікоў земств і хаўрусоў г.: Смаленскай, Могілеўскай, Вітэбскай, Мінскай, Тверскай і Калужскай, каб абгаварыць пытаньне аб аткрыцьці таварыства агульных закупак і працы складоў земскіх і сельска-гаспадарскія таварыств.

Убіуства сястры па абмылцы.

Янішкі, Ковен. губ.

Селянін з в. Плекішкі сыскаўшы каля 400 руб. ад свайго даўжніка вертаўся дамоў са сваей дачкой. Калі яны праходзілі лесам, з лесу выйшло двое невядомых людзей і напаўшы на селявіна, на вачах у дачкі забілі яго. Пакуль дабівалі старога дачка пасьпела уцячы. Грошы былі у яе. У хаці найбліжэйшаго лесьніка яны дагналі яе і хацелі забіць, але на абмылцы забілі лесьнікову дачку, каторая была іхняй сястрой.

Абодвых разбойнікоў арэштавалі.

З усіх старон.

Мангольскае пасольства у Пецербурзе.

7 студня раніцай прыбыло у Пецербург монгольскае пасольства, каб абгаварыць з урадам справы Монголіі.

Гадаушчына 9 студня 1905 году.

У звязку с пагалоскамі аб работніцкіх дэмонстраціях на памяць восьмай гадаўшчыны вядомаго паходу работнікоў да зімоваго палацу пад кірункам Гапона, паліція па загаду „ахраны“ зрабіла многа обыскоў і арэштоў сярод работнікоў і маладзежы у Пецербурзе. Пасадзілі каля 70 чэлавек. Не глядзя на гэта адбылася аднадпеўная забастоўка работнікоў, да каторай прылучылося 50 тысяч душ. Апрача Пецербурга у гэты дзень баставалі рабочые у Ніколаеве, у Херсоне, у Рызе, Рэвелі, Лібаве і па др. У Рызе адбылося гэтак сама многа обыскоў і арэштоў У часе дэмонстраціі на Рэвельскай вуліцы арэштавалі 200 чэлавек. На Рамапоўскай вуліцы была перастрэлка.

Жаноцкі дзень.

10 лютаго пецербурскіе работніцкіе арганізаціі прыймаюць учасьце у арганізаваным на гэты дзень на усім сьвеці жаноцкім дні, з мэтай агітаціі, каб кабетам прызнаны былі палітычные і ўсе іншые правы. Будуць устроены сабраньня і лекціі.

Праект амнэстіі.

„*Рѣчь*“ пішэ, што камісія Булыгіна прызнала патрэбным падаць у Раду міністроў праект амвістіі. Амністія мае быць апублікавана 21 лютаго.

У справах друкоў (прэсы) камісія лічыць патрэбным скасаваць усе пачатые, як і не пачатые судовые справы. Гэтак сама маюць скасаваць усе менш важные палітычные справы. У важнейшых справах мае быць скарочэны тэрмін кары і вернуты некаторые права. Амнэстія не обойме спраў тэрорыстычных. Апрача гэтаго будзе асобна выданы акт амнэстіі для асоб пакараных адміністрацыйным парадкам. Бытцым як пішэ „Рѣчь“ гэтые пункты амнэстіі зацьверджэны ужо міністэрствам.

Выдаленьне 700 курсістак.

700 курсістак вышэйшых жаноцкіх курсоў у Маскве выдалены за не плату за навуку.

Безрабоцьце.

У Лодзі страшэнны крызыс перэжываюць работнікі, каторые не маюць работы. Чысло безработных даходзіць да 45 тысяч душ. У семьях работнікоў голад. Многа работнікоў з роспачы адбірае сабе жыцьцё.

Драма безработнаго.

У Макароўскіх рудніках, каля Кацярынаслаўля, работнік Кіселев, зачыніўшы акянніцы і дзьверы свайей кватэры, звязаў сваім чатыром дзецям і жонцы рукі і загадаў маліцца, сказаўшы ім, што ён пастанавіў усіх іх зарэзаць, бо німа чаго есьці: шчасьлівы прыпадак выратаваў дзяцей і жонку ад сьмерці. Аказалося пасьля, што Кіселёв сыйшоў з розуму праз голад і безрабоціцу.

Інтэнданцкі суд.

У Маскве у акружным ваенным судзе разбіраюць справу маскоўскіх інтэндантоў, аб зладзействах на ашыткаўскім казённым млыне. На лаўцы падсудзімых палкоўнік Гаевскій, штабс-капітан Белградскій, чыноўнік Сабіновскій, начальнік маскоўскаго акружнога інтэндантства Валеев і радавы Бондар. Як выкрыла рэвізія адміністрація млына расплачывалася крадзенай мукой са ўсімі даўжнікамі, пачынаючы ад тых, што дастаўлялі зярно у млын, апал і канчаючы дворнікамі, звозчыкамі, рэстаратарамі і хорам. У кнігах рабіліся падлогі і падчысткі.

Быушы „наш“ дэпутат.

Быўшы дэпутат трэцяй Гас Думы ад гомельскаго павету Ковалёв (правы) заступіў гарадавым у гор. Красноярску.

Чорнасоценные курсы.

Архімандрыт Віталій устраівае у Почаеві курсы для саюзьнікоў.

Мільенные круцельствы.

Пры атпраўцы цукру выкрылі мільённые круцельствы. Нейкі Койфман, пры помачы параходнаго таварыства, атпраўляў бытцым цукер у Владывасток, за атсыланы туды цукер ня трэба плаціць ніякай акцызы. На поўдарогі параходы бытцым разбіваліся, а папраўдзі цукер перэпаковывалі на другіе параходы і атсылалі у Англію. Страты баскоў і казны ад гэткаго круцельства грамадные. Будзе цікавы суд.

Сышчыкі-правакатары.

Выясьніліся цікавые падробнасьці аб шайцы грабіцелёў каторая называла сябе „рэволюціонерамі-мсціцелямі“; выявілося, што да гэтай шайкі належылі; калі ешчэ только не былі і арганізатарамі яе, сышчыкі гор. Петрокова Юрчэнко і Котовскій. Юрчэнко арэштавалі, а Котовскій скрыўся.

Страхоцьце.

З Рыбінска пішуць: малалетняя нянька атруціла воцтавай эсэнціей чатырохмесячнаго дзяцёнка, катораго спрыкрылося ей няньчыць.

Жарты.

Наняў аднаго разу пан шмат касцоў. Неяк паміж іх папаўся цыган. Сабраўшы усіх перэд пакоямі пан і пытае:

— А хто з вас найбольш зьесць?

— Я, атказывае цыган.

— А хто найбольш выпье?

— Я, кажэ ізноў цыган.

— А хто найбольш скосіць?

Цыган пабачыўшы, што на гэта ён пе майстэр, абярнуўся да другіх, ды кажэ:

— Гаварыце вы хлопцы хто небудзь! Ці я буду за ўсіх атказываць?!

* * *

Муж цяжка хворы пытаецца сваей жонкі:

— А што гэта за пляшка стаіць на паліцы?

— Гэта-ж я купіла гарэлкі, атказывае жонка.

— Ну, то дай яе сюды!

— Што ж ты гэта сабе здумаў,— гарэлку піць? А чым-жэ я пачастую людзей як прыйдуць на тваe хаўтуры?

* * *

Бацька (кажэ да сына, каторы за нешта выбіраецца на адседку у астрог): — А шануйся там, сынок, каб цябе адтуль ня выгналі.

* * *

Рэдактар-Выдавец
А. Уласоу.

Хто ешчэ ня выпісаў, нікай пасьпешае с прысылкай грошы на

Беларускі календар

бо рэдакція мае ужо невялікі запас календароў на складзе.

Цэна календара 15 кап. с перасылкай 20. Хто выпісвае больш 5 ці календароў даецца скідка 30% календарамі

Календар друкаваўся рускімі і лацінскімі літэрамі

Прымаецца падпіска
на першы беларускі месачнік сельскай гаспадаркі

„САХА“

Падпіска на 1 год 1 р. 20 к. на 6 мес 60 к.
Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.
Рэдактар-выдавец А. Уласоў.

8-ы год выданьня. **Прыймаецца падпіска** 8-ы год выданьня.

на першую беларускую газэту

„НАША НІВА“

У 1913 гаду „НАША НІВА“ пойдзе на тэй дарозе, па якой ішла сем гадоў, і будзе далей жывым люстрам жаданьнёў і патрэб беларускаго народу.

„НАША НІВА“ будзе працаваць над адраджэньнем національным, грамадзянскім і людзкім беларусоў шануючы правы другіх націй нашаго краю і цьвёрда паказываючы граніцы перэхадзіць каторые непавінна ні адна нація, каб не было шкоды іншым.

Гадавымъ падпісчыкам і поугадавым высылаецца дарма „Беларускі календар“ на 1913 г.

Падпіска на 1 год—2 руб. 50 кап., на 6 мес.—1 руб. 25 к., на 3 мес.—65 кап.

Друкарня „Артель Печатнаго Дѣла“, Віленская 25, тэлеф. 199.